

Avdelningen för analys
Emma Lund
Emma.Lund@socialstyrelsen.se

Instruktion till Socialstyrelsens beräkningsverktyg för att uppskatta kostnader för insatser som föranletts av våld i nära relationer

Bakgrund

Våld i nära relationer är ett samhällsproblem som orsakar både lidande för enskilda och stora kostnader för samhället. Kunskapen om ekonomiska konsekvenser av våld i nära relationer är begränsad. Information om vilka resurser som tas i anspråk på grund av våld i nära relationer hjälper till att synliggöra omfattningen och kostnaderna av problemet. Kostnadsskattningar kan även underlätta resonemang om prioriteringar, exempelvis jämföra kostnaderna för preventiva insatser med kostnaderna för om våldet fortgår.

Socialstyrelsen har i uppdrag att uppdatera vägledningen från mars 2018¹ som möjliggör uppskattningar av kostnader för insatser som föranletts av våld i nära relationer, och som riktar sig till kommuner och regioner.

Uppdatering från den tidigare vägledningen

Den uppdaterade vägledningen består av en förnyad Excel-fil (beräkningsverktyg) samt detta PM som beskriver hur man kan använda beräkningsverktyget. Beräkningsverktyget omfattar en lista på schablonkostnader för insatser som riktar sig till våldsutsatta kvinnor och barn samt våldsutövare. Insatserna som beräkningsverktyget innehåller ges inom socialtjänsten, skola och förskola, ungdomsmottagning, primärvård, specialiserad och rättspsykiatrisk vård, tandvård, ideella organisationer och rättsväsendet.

Kostnadsskattningen från beräkningsverktyget är utifrån ett verksamhetsperspektiv och underskattar därmed de totala kostnaderna för våld i nära relationer. Exempel på sådana kostnader och som inte ingår i verktyget är nedsatt livskvalitet, social isolering, ekonomiska problem och barns lidande, som inte nödvändigtvis leder till insatser. Det kan ändå tjäna ett syfte i att synliggöra de verksamhetskostnader som våldet medför och att synliggöra problematiken.

¹ Vägledning för att uppskatta kostnaden av insatser efter våld. Socialstyrelsen, 2018

Syftet med beräkningsverktyget

Beräkningsverktyget har uppdaterats i syftet att forma ett kunskapsstöd som är enkelt och användbart för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt elevhälsan. Kunskapsstödet kan användas för att uppskatta kostnaderna för organisationers insatser till personer som upplevt våld i nära relationer och individer som utövar våld. Verktöget kan användas till (1) att följa kostnaderna i sin egen organisation eller (2) att följa kostnaderna av insatser från flera organisationer för en enskild individ.

Disposition instruktion

Denna instruktion är uppdelad i tre sektioner. Första sektionen presenterar 1) *innehållet i beräkningsverktyget*, den andra förklarar hur man kan 2) *orientera sig i beräkningsverktyget*, och den tredje ger 3) kortfattade exempel på hur man kan använda verktyget för att *uppsatta kostnaderna i sin organisation* samt hur man kan använda beräkningsverktyget för att *uppskatta insatskostnaderna för en enskild individ*.

Innehåll i beräkningsverktyget (excel-fil)

Excelfilen är fördelad på tre områden:

1. *Inledning och innehåll*
2. *Flikar för olika organisationer*
3. *Totalkostnad alla organisationer.*

1. Inledning och innehåll

Första fliken i Excel-dokumentet är *Inledning och innehåll* med en kort sammanställning av tillvägagångssätt samt innehållsförteckning (figur 1). Innehållsförteckningen är klickbar med verksamheter som gör insatser till personer som utsätts för våld i nära relationer samt uppskattade schablonkostnader per insats.

Figur 1. Beräkningsverktygets första sida

Beräkningsverktyg för att uppskatta kostnader för insatser som föranletts av våld i nära relationer

Syftet med beräkningsverktyget är att ge kommuner och regioner möjlighet att systematiskt beräkna kostnaderna av insatser som har föranletts av våld i nära relationer, både för den utsatte, andra familjemedlemmar samt våldsutövaren. Den bör också kunna fungera som ett dialogverktyg och möjliggöra diskussioner kring våldet och dess kostnader.

Med hjälp av beräkningsverktyget kan man både synliggöra hur mycket våld i nära relationer kostar en viss organisation, och vilken totalkostnad en enskild våldsutsatt individ innebär för fler organisationer. Verktöget kan användas av alla som har information om insatsens målgrupp, men primära användare är kommuner och regioner.

På de olika bladen i denna Excel-fil finns insatser med schablonkostnader sorterade efter huvudman (schablonkostnaderna är justerbara). Fyll i de insatser som är relevanta för din organisation, så beräknas den sammanlagda kostanden för din organisation automatiskt. På bladet längst till höger ("Totalkostnad alla org.") kan du, om du har sammanställningar från andra organisationer, se totalkostnaden för samtliga organisationers insatser. Eftersom kostnadsräkningen är genomförd utifrån ett verksamhetsperspektiv underskattas där med de totala kostnaderna för våld i nära relationer. Exempel på sådana kostnader och som inte ingår i verktyget är nedstätt livsvård, social isolering, ekonomiska problem och barns lidande, som inte nödvändigtvis leder till insatser. Beräkningsverktyget kan ändå tjäna ett syfte i att synliggöra de verksamhetskostnader som våldet medför samt att synliggöra problematiken.

Till beräkningsverktyget finns även en tillhörande användarmanual – instruktion till socialstyrelsens beräkningsverktyg för att uppskatta kostnaden av insatser vid våld i en nära relation (Dnr. 19050/2017).

Så här gör du tillväga:

Steg 1. Välj huvudman.
Steg 2. Fyll i antal enheter i respektive insatser inom ditt verksamhetsområde.
Steg 3. Klicka på **Resultat & grafer** för att se olika sammanfattande tabeller och figurer fördelat per huvudman.
 Om man önskar följa kostnader för enskild individ över flera organisationer följ steg 1 och 2 för samtliga organisationer. Därefter:
Steg 4. Klicka på fliken **Totalkostnad alla org.** Här finns de sammanlagda kostnaderna för alla insatser samt kostnaderna presenterade per organisation på översiktlig nivå. För att rensa antaganden finns under denna flik även knappen **Rensa antaganden**.

Innehållsförteckning

Kommun	Kommun och region	Region	Idella organisationer
Stöla och Hålsjö Socialtjänst Sammanställning kommun	Ungdomsmottagning	Primärvård Specialiserad vård Lansvård Påbudsmyndighet/avdelning/hälsök	Kvinnovård Rättshjälper

2. Flikar för olika organisationer

I flikarna för olika organisationer (kommun, region, mm) är insatser listade i bokstavsordning. De vita cellerna är justerbara och visar schablonkostnader per insats samt antalet insatser (exempelvis antal timmar osv.) se figur 2.

Knappen *Resultat och grafer* finns tillgänglig för att snabbt orientera sig längst ner till sammanställningen av kostnaderna inom organisationen (figur 2 och 3). Till höger av sammanställningen finns två grafer av kostnadsresultaten där den första presenterar kostnad per insats och den andra kostnaden per organisation. Dessa grafer kan kopieras in till Word eller annan önskad fil.

Figur 2. Beräkningsverktygets layout

Kommun

Tryck Tab eller Enter för att hoppa mellan de ifyllbara cellerna (vita).
En sammanställning av allt som fyllts i presenteras längst ner i bladet.

Resultat & grafer

Skola och förskola

Besök skolläkare

Antagen finkostnad

Kostnad:

Antal timmar:

I vissa fall remitteras barnet/ungdomen till skolläkare för vidare behandling.

Byte av skola

Kostnad per skolbyte (2 rektorer, 1,5 timmar var)

Kostnad:

Antal skolbyten:

När barn behöver byta skola är det framför allt rektorn som blir involverad, både på mottagande och avlämnande skola.

Figur 3. Sammanställning av kostnader i organisation

Sammanställning av kostnader

Skola och förskola	
Besök skolläkare	- kr
Byte av skola	- kr
Elefvårdskonferens	- kr
Ledsagning till aktiviteter	- kr
Oroanmälan (inkl involvering i eventuell utredning)	- kr
Samtal skolskåterska	- kr
Stödsamtal	- kr
Skola och förskola	- kr

Socialtjänst	
Behandlingshem	- kr
Boendestöd	- kr
Boendestöd (indirekt)	- kr
Byte av kommun	- kr
Daglig verksamhet (indirekt)	- kr
Ekonomiskt bistånd	- kr
Familjebehandling	- kr
Familjehemsplacering	- kr
Familjerådgivning	- kr
Förhållsbedömning	- kr
Genomgång av säkerhet	- kr
Gruppsamtal	- kr
Gruppsamtal (för förövaren)	- kr
Handläggning ekonomiskt bistånd	- kr
Hemtjänst (indirekt)	- kr
Hjälp med ny bostad (ej skyddat boende)	- kr
Kontaktperson	- kr
Ledsagning till aktiviteter	- kr
Oroanmälan	- kr
Praktiskt stöd i akut situation	- kr
Riskbedömning	- kr
Rådgivande/stödjande samtal	- kr
Samarbetsamtal	- kr
Skyddat boende	- kr
Stödjande samtal (för förövaren)	- kr
Tolk	- kr

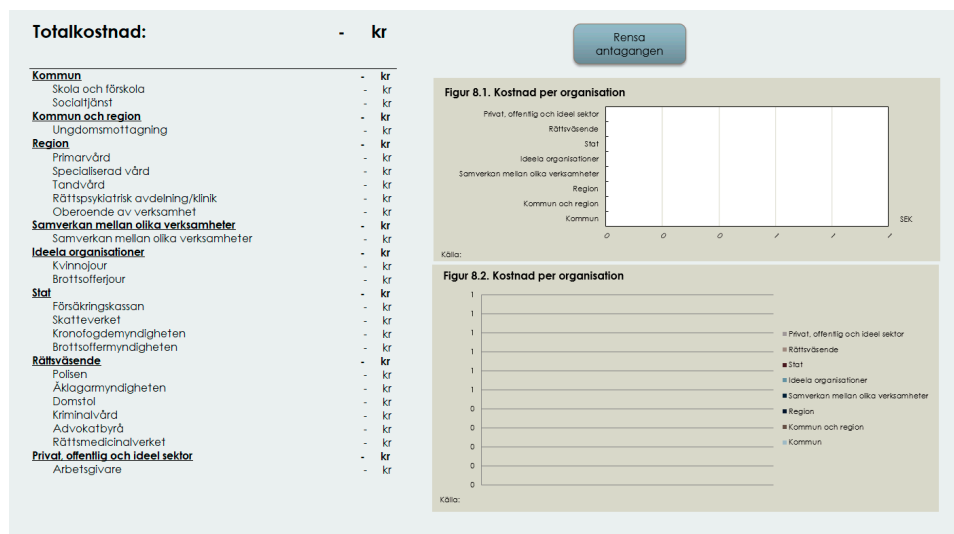
Figur 1.1. Kostnad per insats

Källa:

3. Totalkostnad alla organisationer

I den sista fliken *Totalkostnad alla org.* framställs de totala kostnaderna för varje organisation och verksamhet i en tabell (figur 4). Till höger av tabellen finns även grafer som visar fördelningen av de uppskattade kostnaderna mellan huvudmän. Dessa grafer kan man kopiera direkt till PowerPoint eller annan önskad fil. För att rensa antagandena i beräkningsverktyget finns knappen *Rensa antaganden* till höger i fliken.

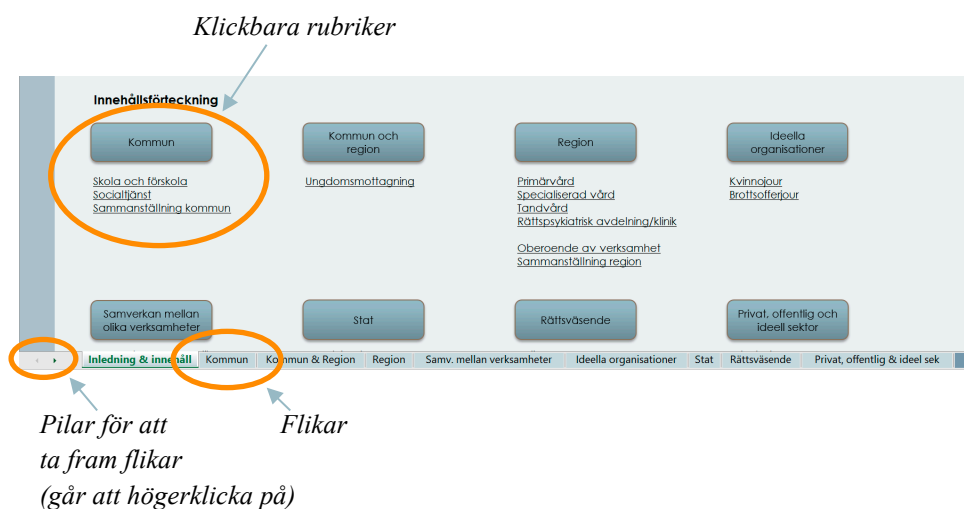
Figur 4. Totala kostnader presenterade i *Totalkostnad alla organisationer*

Orientering i beräkningsverktyget

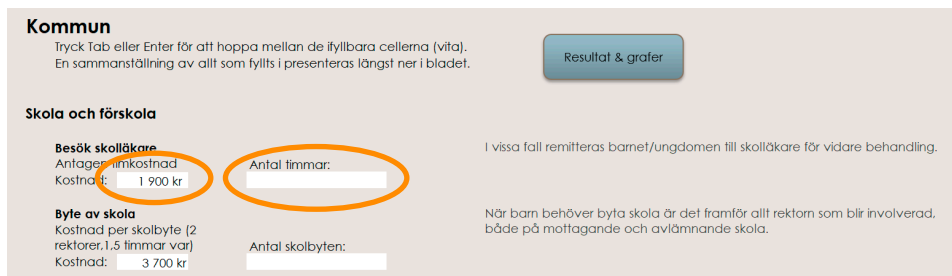
För att komma till önskad sida kan man klicka på innehållsförteckningens rubriker eller använda sig av flikarna längs ner (figur 5). Alla flikar syns inte alltid (detta beror på storleken på skärm hos användaren), då kan man behöva använda sig av pilarna längst ner till vänster för att kunna se alla namnen på alla sidor. Om man högerklickar på pilarna nere till vänster får man fram en lista på fliknamnen där man kan klicka sig fram till önskad sida.

Figur 5. Klickbara rubriker i beräkningsverktyget

I beräkningsverktyget kan man fylla i nya värden i de vita rutorna (figur 6). Figurerna är även klara och ändras automatiskt, användaren behöver enbart fylla i källa och ändra på rubrik vid behov. Men, om man önskar redigera i beräkningsverktyget utanför de vita rutorna kan man låsa upp varje enskild sida genom att gå till *Granska* → *Ändringar* → *Ta bort bladets skydd*.

Figur 6. Ifyllbara vita rutor

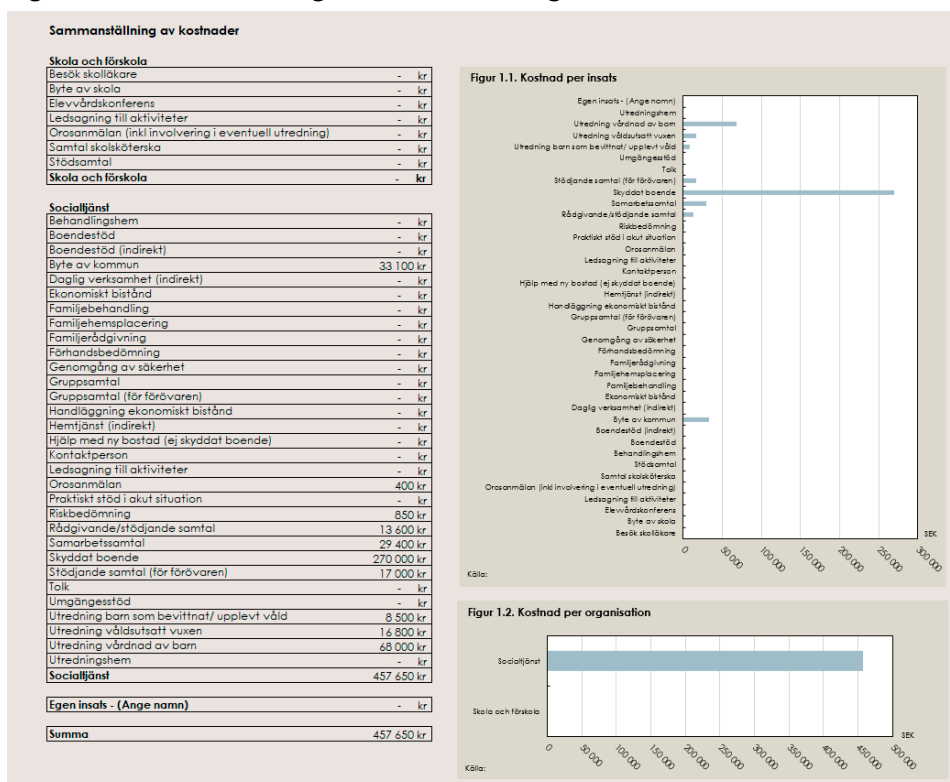
Beräkningsverktyget kan användas utifrån individens eller organisationens perspektiv

Insatser för individer som utsatts för våld i en nära relation genomförs av flera organisationer. Detta kunskapsstöd möjliggör en uppskattning av dessa kostnader för en organisation eller för den enskilde.

Exempel på användning av beräkningsverktyget för en organisation

Exempelfallet för en organisation presenteras med fiktiva insatser fyllda i beräkningsverktyget och kostnaderna presenteras i figur 7. I detta exempelfall fyller Socialtjänsten i utförda insatser från föregående månad för uppskattade kostnader.

Figur 7. Sammanställning av insatser för organisation

Exempel på användning av beräkningsverktyget för ett individfall

Insatser för individer som utsatts för våld i nära relationer genomförs av flera organisationer och detta kunskapsstöd möjliggör en uppskattning av dessa kostnader. Genom att fylla i insatser i respektive organisation framställs kostnaderna för individen. Längst ner i varje flik finns en sammanställning av kostnader per organisation, men i fliken *Totalkostnad alla organisationer* finns en fullständig presentation av alla kostnader samt hur kostnaderna är fördelade per organisation

(figur 8). Nedan visas ett fiktivt fall som är hämtad från Socialstyrelsens rapport Vägledning för att uppskatta kostnaden av insatser efter våld (2018).

Exempelfall Individ:

Kvinna i 30-årsåldern, gift, ett barn (7 år) tillsammans med maken

- Psykisk misshandel har pågått i flera år. Kvinnan har sökt sjukvård för olika diffusa symtom (6 besök allmänläkarvård i primärvård). När barnet blir äldre börjar kvinnan lägga fokus på sitt arbete igen. Mannen känner att han inte längre har samma kontroll. Det psykiska våldet eskalerar och mannen blir även fysiskt våldsam. Kvinnan har även sökt vård för smärtor vid samlag och olika komplikationer i underlivet (4 besök mödrahälsovård). Ingen i vården ställer frågan om sexuellt våld, så hon berättar inget.
- Våldet börjar trappas upp och hon blir mer slagen än tidigare. Hon får rejäla blåmärken och en avslagen tandflisa. Barnet har upplevt våld under en längre tid.
- Kvinnan tar med sig barnet till en vän i samma stad och bor där två månader innan hon flyttar in i en egen lägenhet. Barnet är hemma några dagar från skolan men går sedan som vanligt. Barnet får som följd av vad som pågått problem med koncentrationen och använder ett kränkande språkbruk som skolan reagerar på. Barnet går till kuratorn i skolan och berättar där om pappans våld och kränkande beteende (4 stödsamtal kurator).
- Skolan gör en orosanmälan (1 orosanmälan i skolan).
- Mammans väninna hjälper henne att få kontakt med kvinnojouren på orten för råd och stöd (8h stödjande aktivitet kvinnojour). Det görs en orosanmälan i samråd med mamman, av väninnan och kvinnojouren (1 orosanmälan socialtjänst).
- Socialtjänsten påbörjar en utredning för mamman (5 samtal utredning våldsutsatt vuxen) och barnet (10 samtal utredning barn som bevittnat våld) samt gör en hot och riskbedömning. Under tiden begär kvinnan skilsmässa från maken.
- Pappan erbjuds samtal för att förändra sitt aggressiva beteende (10 stödjande samtal för förövaren).
- Mamman söker hjälp för hur hon ska lösa frågan om hur barnet ska bo efter skilsmässan. Mamman tar kontakt med familjerätten (2 rådgivandesamtal i socialtjänst). Föräldrarna har vid det tillfället ingen kommunikation som är ömsesidig. Mannen skickar kränkande sms, så att kvinnan störs i sin sömn. Hon orkar snart inte gå till jobbet.
- Kvinnan sjukanmäler sig, och efter fem dagar tar hon semester från sitt arbete (5 sjuklönedagar). Efter en månad är hon tillbaka i arbete som vanligt (1 månad vikarie).
- Kvinnan polisanmäler inte (och vill heller inte att någon annan ska göra det), och söker inte vård hos läkare. Dock besöker hon tandläkare vid två tillfällen för att laga den skadade tanden (2 besök allmäntandvård).
- Kvinnan tar del av 6 stödjande samtal med socialsekreterare. Utifrån dessa beslutar socialtjänsten att genomföra en utredning kring vårdnad av barn.

- Kvinnan och mannen genomgår samarbetsamtal (var för sig) under totalt två månader (cirka sju samtal vardera- 14 samarbetsamtal).
- Processen slutar i en överenskommelse om gemensam vårdnad, och att barnet bor hos respektive förälder varannan vecka.

Figur 8. Sammanställning av insatser för individ

